

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента

Левицької Ірини Миколаївни

на кваліфікаційну наукову працю

Рало Ганни Олексіївни

«Формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність дослідження не викликає сумніву, оскільки формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах є важливою складовою професійної музичної підготовки. Ці інструменти, зокрема ксилофон, вібрафон, маримба тощо, вимагають від виконавця не лише високого рівня координації, але й розвиненої метроритмічної чутливості, моторної точності та гнучкості виконавської техніки. Сучасна музична педагогіка активно розвиває методики, спрямовані на вдосконалення виконавської майстерності, проте питання специфіки формування технічних навичок саме на звуковисотних клавішних ударних інструментах залишається недостатньо дослідженим. Це особливо актуально з огляду на потребу адаптації учнів до різноманітних виконавських стилів та репертуару, що передбачає використання різних технік гри (одноручна та дворучна гра, чотирипалична техніка, швидкісні пасажі тощо). Крім того, у початковий період навчання формуються основи моторної пам'яті, постановки рук та розподілу зусиль, що безпосередньо впливає на подальший розвиток учня як виконавця. Вивчення ефективних педагогічних методик, спрямованих на оптимізацію цього процесу, має важливе значення для вдосконалення музичної освіти. Таким чином, актуальність дослідження зумовлена потребою у розробці та вдосконаленні методичних підходів до навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, що сприятиме підвищенню якості підготовки молодих музикантів та їхньої адаптації до сучасних виконавських вимог.

Доцільність дослідження Г. О. Рало визначається виявленням низки суперечностей між: наявністю помилкової дихотомії виконавського музикознавства і мистецької педагогіки та потребою виявлення системних міждисциплінарних зв'язків щодо вирішення проблем підготовки інструменталістів-виконавців; потребою в систематизації та узагальненні теоретичних знань щодо комплексу технічних навичок гри на звуковисотних

клавішних ударних інструментах та відсутністю їх класифікації; зростаючими вимогами до учнів-початківців щодо оволодіння технікою гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах та відсутністю комплексної методики формування технічних навичок гри на них.

Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Теорія і методика підготовки майбутніх фахівців мистецького та мистецько-педагогічного профілю в контексті соціокультурної парадигми» (реєстраційний номер 0120U002017). Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 4 від 28 жовтня 2021 р.).

Серед найбільш істотних наукових результатів, що містяться у дисертації відзначимо теоретичне обґрунтування та практичне розв'язання проблеми формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, а також розробку моделі відповідної методики, яка складається з чотирьох блоків (цільового, теоретико-методологічного, процесуально-операціонального, оцінно-результативного) і відзначається особливою новизною запропонованих авторкою блок-кластерів технічних навичок (клавіатурно-орієнтувального, просторово-пересувального, мануально-палкового, звуковидобувального, педально-демпфірувального). Крім цього, привертають увагу педагогічні умови (ергономізації виконавської техніки учнів-початківців; актуалізації авторської технології на звуковисотних клавішних ударних інструментах), які запроваджуються поетапно та сприяють успішному формуванню технічних навичок учнів-початківців.

Наукову значущість має визначення сутності поняття «технічні навички гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах», під якими розуміються виконавсько-рухові дії музиканта, елементи яких у процесі формування стають автоматизованими, які виконуються без зайвих витрат фізичної і нервово-психічної енергії і характеризуються ергономічністю і технологічністю. Про високий рівень дослідницької роботи свідчить також введення в науковий обіг низки термінів, а саме: технічні навички гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, клавіатурна топографія, позиція на звуковисотних клавішних ударних інструментах, постановка виконавського апарату верхніх кінцівок, клавіатурно-топографічні, клавіатурно-рельєфні, позиційно-зміщувальні, ситуативно-позиційні, рухово-маніпулятивні, варіативно-рухові, зонно-локалізаційні навички гри на

звуквисотних клавішних ударних інструментах, навички хвату палок, навички педалізації та навички глушіння на вібрафоні.

На підставі аналізу тексту кваліфікаційної наукової праці можемо говорити про обґрунтованість її наукових положень та висновків, оскільки вони спираються на низку методологічних підходів (праксеологічного, ергономічного, технологічного і системного), а також взаємоузгоджених дослідницьких методів. Серед останніх вирізимо: загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація), конкретно-наукові аналітичні (поняттєво-термінологічний, компаративний, порівняльно-зіставний аналіз) методи; емпіричні методи (педагогічне спостереження, метод експертної оцінки, анкетування) та педагогічний експеримент, завдяки чому апробовано авторську методику; статистичні методи (метод математичної статистики – критерій Фішера (кутове перетворення Фішера)) задля обробки отриманих експериментальних даних. Обґрунтованість наукових результатів дослідження підтверджується їх широкою апробацією та оприлюдненням у науковому просторі. Основні теоретичні положення та результати дисертаційної роботи знайшли своє відображення у 10 наукових публікаціях, серед яких 3 статті у фахових виданнях України, 1 стаття у зарубіжному науковому журналі та 6 праць апробаційного характеру.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в можливості застосування його теоретичних положень і практичних результатів в освітньому процесі мистецьких та педагогічних закладів освіти, зокрема у підготовці учнів-початківців, які навчаються за фахом «ударні інструменти», а також у науково-дослідній роботі здобувачів третього рівня вищої освіти. Значний практичний потенціал має комплекс авторських вправ щодо формування технічних навичок здобувачів-ударників.

Оцінюючи зміст та завершеність дисертації, констатуємо, що її обсяг та структура відповідають вимогам до кваліфікаційних наукових праць, які подаються на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а зміст підкорений визначеній меті – постає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці ефективності методики формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на ударних інструментах. Хід вирішення поставлених здобувачкою завдань висвітлюється послідовно у змісті. Зокрема, перше (упорядкувати поняттєво-термінологічний апарат дослідження) та друге (висвітлити генезу зарубіжної методичної думки з проблем навчання гри на звуквисотних клавішних ударних інструментах) завдання вирішуються у першому розділі. Результати виконання третього та четвертого завдань стосовно обґрунтування блок-кластерної структури технічних навичок гри на звуквисотних клавішних ударних інструментах та

розробки моделі методики формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах презентуються у другому розділі. П'яте завдання щодо експериментальної перевірки ефективності методики формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах розв'язано у третьому розділі.

Звертає на себе увагу процедура оцінювання рівнів сформованості технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах, що здійснювалось за критеріями ергономічності (з якостями ефективності, продуктивності, безпеки) та технологічності (з якостями відповідності, селективності, керованості).

Високий рівень виконання поставлених наукових завдань та ґрунтовне володіння здобувачкою методологією наукового дослідження підтверджуються ефективністю авторської методики, яка системно впроваджувалася на всіх етапах формувального експерименту. Запропоновані оригінальні методи вирізняються продуманістю, інноваційністю та цілісною структурою, що охоплює ключові аспекти формування технічних навичок. На першому, еволюційно-ергономічному етапі було застосовано широкий спектр наскрізних методів, зокрема рельєфно-відтворювальний, позиційно-мануальний, метод тактильної та пропріоцептивної чутливості, імітаційний метод, відтворення рухів у повітрі, маніпулювання палками тощо, що сприяли оптимізації рухових навичок і звуковидобування. На другому, модернізаційно-технологічному етапі відбувалася подальша адаптація та вдосконалення методів відповідно до ускладнення навчальних завдань, що забезпечило поступове формування стійких виконавських навичок та їхню ефективну інтеграцію у виконавську діяльність учнів-початківців. Таким чином, розроблена методика не лише демонструє високий рівень наукової новизни, а й має значний практичний потенціал, що підтверджується її результативністю та можливістю застосування в освітньому процесі.

За структурою та змістом дисертація відповідає діючим нормативним документам. У тексті дисертації відображено основні положення, результати і висновки здійсненого Г. О. Рало дослідження.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Г. О. Рало, вважаємо за необхідне висловити деякі побажання і рекомендації:

1. У першому розділі авторка на засадах компаративістики докладно висвітлює підходи до навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах у різних країнах. На наш погляд, варто було б проаналізувати відмінності у педагогічних стратегіях, технічних вимогах та особливостях навчання на цих інструментах, а також

дослідити, чи існують ефективні методики, які можуть бути адаптовані та інтегровані в українську музичну освіту для її збагачення сучасними міжнародними практиками.

2. У підрозділі 2.1. авторка подає матеріал щодо моніторингу теоретичного і практичного досвіду формування технічних навичок учнів-початківців у процесі навчання гри на звуковисотних клавішних ударних інструментах. На наш погляд, значно б посилило прикладний аспект дослідження саме оцінка можливості адаптації запропонованої методики для учнів різних вікових категорій і рівнів підготовки.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки рецензованої кваліфікаційної наукової праці.

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає чинним вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), а її авторка, Ганна Олексіївна Рало, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Рецензент –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри

музично-інструментальної підготовки

ДЗ «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Ірина ЛЕВИЦЬКА

